

অনুৰূপ আৰু সমঅৰ্থনৈতিক বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত বিত্ত
আয়োগৰ ভূমিকা আলোচনা কৰা :

- (c) What is market failure? Discuss the
different causes of market failure.
বজাৰ বিফলতা মানে কি? বজাৰ বিফলতাৰ বিভিন্ন
কাৰণসমূহ আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

What is social welfare? Discuss how
social welfare can be increased by
a welfare government.

সামাজিক কল্যাণ কি? এখন কল্যাণकारी চৰকাৰে
সামাজিক কল্যাণ কিদৰে বৃদ্ধি কৰিব পাৰে, ব্যাখ্যা কৰা।

- (d) Discuss graphically the excess burden
of tax. Mention the factors influencing
the excess burden of tax.

কৰৰ অতিৰিক্ত বোজাৰ ধাৰণাটো চিত্ৰ সহকাৰে
আলোচনা কৰা। কৰৰ অতিৰিক্ত বোজাক প্ৰভাৱিত কৰা
কাৰকসমূহ উল্লেখ কৰা।

Or / অথবা

Analyze the major reforms for indirect
taxation in India recommended by the
Tax Reform Committee.

পৰ্যায় কৰৰ কাৰণে জনহিত কৰ সংস্কাৰ কমিটিয়ে
আপৰটোৱা প্ৰধান সংস্কাৰসমূহ আলোচনা কৰা।

2025

ECONOMICS

(Regular Elective)

Paper : ECO-RE-6016/6026/6036

Full Marks : 80

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks
for the questions

Answer the questions from any one Option

OPTION—A

Paper : ECO-RE-6016

(Economic Development and Policy in India—II)

1. Answer the following questions : 1×10=10

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া :

- (a) What is meant by crop diversification?

শস্যৰ বিবিধকৰণ বুলিলে কি বুজায় ?

- (b) What is the minimum support price
(MSP)?

ন্যূনতম সমৰ্থিত দৰ কি ?

(2)

- (c) What does 'NABARD' stand for?
'NABARD'য়ে কি সূচায় ?
- (d) What is meant by balance of trade?
বাণিজ্যিক লেনদেনৰ ভাৰসাম্যই কি বুজায় ?
- (e) Define foreign investment.
বৈদেশিক বিনিয়োগৰ সংজ্ঞা দিয়া ।
- (f) Mention one source of non-institutional agricultural credit in India.
ভাৰতত এটা অপ্ৰাতিষ্ঠানিক কৃষি ঋণৰ উৎসৰ নাম উল্লেখ কৰা ।
- (g) What was the main object of economic reform introduced in India?
ভাৰতবৰ্ষত আৰম্ভ কৰা অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ মুখ্য লক্ষ্য কি আছিল ?
- (h) Write the full form of MSME.
MSMEৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপটো লিখা ।
- (i) Which institution does control international trade of the world?
পৃথিৱীৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় বাণিজ্য কোনটো প্ৰতিষ্ঠানে নিয়ন্ত্ৰণ কৰে ?
- (j) What is meant by import substitution?
আমদানি বিকল্প বুলিলে কি বুজায় ?

A25/595

(Continued)

(3)

2. Answer the following questions :

2×5=10

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া :

- (a) Mention two important features of land reforms in India.
ভাৰতবৰ্ষৰ ভূমি সংস্কাৰৰ দুটা গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰা ।
- (b) Distinguish between foreign direct investment and foreign institutional investment.
প্ৰত্যক্ষ বৈদেশিক বিনিয়োগ আৰু আনুষ্ঠানিক বৈদেশিক বিনিয়োগৰ মাজত থকা পাৰ্থক্য লিখা ।
- (c) Write two main objectives of Viksit Bharat@2047.
বিকশিত ভাৰত@2047ৰ দুটা প্ৰধান উদ্দেশ্য লিখা ।
- (d) What is disinvestment? Why is it done?
নিৰ্বিনিয়োগ কি ? ইয়াক কিয় কৰা হয় ?
- (e) What is meant by farm mechanization?
কৃষিপামৰ যান্ত্ৰিকীকৰণে কি বুজায় ?

A25/595

(Turn Over)

(4)

3. Answer any four of the following questions : $5 \times 4 = 20$

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ যি কোনো চাৰিটাৰ উত্তৰ দিয়া :

- (a) Explain the role of agriculture in India's economy.

ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত কৃষিৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

- (b) Explain the main causes of Industrial Reforms in India undertaken in 1991.

১৯৯১ চনত হাতত লোৱা ঔদ্যোগিক সংস্কাৰৰ মুখ্য কাৰণসমূহ আলোচনা কৰা।

- (c) What are the major problems of agricultural marketing in India? Discuss.

ভাৰতত কৃষি বিপণনৰ মুখ্য সমস্যাসমূহ কি কি? আলোচনা কৰা।

- (d) Briefly explain the export promotion measures undertaken by the Government of India in recent years.

সাম্প্ৰতিক সময়ত ভাৰত চৰকাৰে হাতত লোৱা বণ্টানি বৰ্ধক ব্যৱস্থাসমূহ চমুকৈ আলোচনা কৰা।

(5)

- (e) Explain the impact of globalization on the Indian industrial sector.

ভাৰতীয় ঔদ্যোগিক খণ্ডত গোলকীকৰণৰ প্ৰভাৱ ব্যাখ্যা কৰা।

- (f) Discuss the impact of privatization on India's public sector.

ভাৰতবৰ্ষৰ ৰাজহুৱা খণ্ডৰ ওপৰত ব্যক্তিগতকৰণৰ প্ৰভাৱ আলোচনা কৰা।

4. Answer the following questions : $10 \times 4 = 40$

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া :

- (a) Discuss the factors responsible for low agricultural productivity in India. 10

ভাৰতৰ কৃষিৰ নিম্ন উৎপাদনশীলতাৰ কাৰণসমূহ আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

Discuss the trends in agricultural production in India since Independence.

স্বাধীনতাৰ পিছত ভাৰতৰ কৃষি উৎপাদনৰ গতিধাৰা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

(6)

- (b) Explain the main features of agricultural price policy in India. 10

ভাৰতৰ কৃষি মূল্য নীতিৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

Discuss the role of cottage industries in India. Also, mention the challenges faced by cottage industries. 6+4=10

ভাৰতত কুটীৰ শিল্পৰ ভূমিকা আলোচনা কৰা। লগতে কুটীৰ শিল্পই সম্মুখীন হোৱা প্ৰত্যাহ্বানসমূহ উল্লেখ কৰা।

- (c) Explain the various sources of industrial finance in India. 10

ভাৰতৰ ঔদ্যোগিক বিত্তৰ বিভিন্ন উৎসসমূহ আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

Discuss the major objectives and features of the Industrial Policy of 1991.

১৯৯১ চনত ঔদ্যোগিক নীতিৰ মুখ্য লক্ষ্য আৰু বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰা।

(7)

- (d) Discuss the major causes of India's trade deficit and suggest measures to reduce it. 10

ভাৰতৰ বাণিজ্যিক ঘাটীৰ মুখ্য কাৰণসমূহ আলোচনা কৰা আৰু ইয়াৰ হ্রাসৰ বাবে উপায়সমূহ আগবঢ়োৱা।

Or / অথবা

Explain the impact of WTO Agreements on India's agriculture and industry.

ভাৰতৰ কৃষি আৰু উদ্যোগৰ ওপৰত WTO চুক্তিসমূহৰ প্ৰভাৱ ব্যাখ্যা কৰা।

OPTION—B

Paper : ECO-RE-6026

[Economic History of India (1857-1947)]

1. Answer the following questions : 1×10=10

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ দিয়া :

(a) Who did introduce the Zamindari system in India?

ভাৰতবৰ্ষত কোনে জমিদাৰী প্ৰথা প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল?

(b) Who is the author of the book, *Poverty and Un-British Rule in India*?*Poverty and Un-British Rule in India*
কিতাপখনৰ লেখক কোন?

(c) Mention two commercial crops produced in India during the British period.

ব্ৰিটিছৰ যুগত ভাৰতত উৎপাদিত দুটা বাণিজ্যিক শস্যৰ নাম উল্লেখ কৰা।

(d) From where to where was the first railway line introduced in India?

ভাৰতত প্ৰথম বেলপথ ক'ৰ পৰা ক'লৈ আৰম্ভ হৈছিল?

(e) Mention one non-institutional source of rural agricultural credit.

গ্ৰাম্য কৃষি ঋণৰ এটা অনা-আনুষ্ঠানিক উৎসৰ নাম উল্লেখ কৰা।

(f) What is primary sector?

প্ৰাথমিক খণ্ড কি?

(g) Mention one cause of poor industrialization in India during the British period.

ব্ৰিটিছৰ শাসনৰ সময়ছোৱাত ভাৰতত ঔদ্যোগিকৰণৰ দুৰ্বলতাৰ এটা কাৰণ উল্লেখ কৰা।

(h) What is meant by famine?

দুৰ্ভিক্ষই কি বুজায়?

(i) Write one characteristic of international trade of India during the British period.

ব্ৰিটিছ যুগত ভাৰতৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় বাণিজ্যৰ এটা বৈশিষ্ট্য লিখা।

(j) Which year is known as the 'Year of Great Divide' in the population history of India?

ভাৰতৰ জনসংখ্যাৰ ইতিহাসত কোনটো বছৰক 'Year of Great Divide' বুলি জনা যায়?

2. Answer the following questions : 2×5=10

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া :

(a) State two problems of estimation of national income of India during the pre-Independence period.

স্বাধীনতাৰ পূৰ্বৰ সময়ছোৱাত ভাৰতৰ জাতীয় আয় গণনাৰ দুটা সমস্যা উল্লেখ কৰা।

(b) Write two causes of slow growth of population in India during the British period.

ব্ৰিটিছ যুগত ভাৰতত জনসংখ্যা লেহেমীয়া বৃদ্ধিৰ দুটা কাৰণ লিখা।

(c) What was the guild system?

গীল্ড ব্যৱস্থাটো কি আছিল ?

(d) Mention two sources of capital flows to India during the British rule.

ব্ৰিটিছ শাসনৰ সময়ছোৱাত ভাৰতলৈ মূলধন প্ৰবাহৰ দুটা উৎস উল্লেখ কৰা।

(e) Write two types of colonial exploitation in India.

ভাৰতত দুই প্ৰকাৰৰ ঔপনিৱেশিক শোষণৰ বিষয়ে লিখা।

3. Answer any four of the following questions : 5×4=20

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যি কোনো চাৰিটাৰ উত্তৰ দিয়া :

(a) What are the problems of agricultural marketing in India during the British rule?

ব্ৰিটিছ শাসনৰ সময়ত ভাৰতত কৃষি বিপণনৰ কি কি সমস্যা আছিল ?

(b) Write a note on land settlement policy of India during the British rule.

ব্ৰিটিছ শাসনৰ সময়ত ভাৰতৰ ভূমি নীতিৰ ওপৰত এটা টোকা লিখা।

(c) What were the causes of destruction of Indian handicrafts during the British rule?

ব্ৰিটিছৰ শাসনৰ সময়ত ভাৰতীয় হস্তশিল্প ধ্বংস হোৱাৰ কাৰণসমূহ কি কি ?

(d) Explain briefly the impact of commercialization of agriculture on Indian economy during the British period.

ব্ৰিটিছ যুগত ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ ওপৰত কৃষিৰ বাণিজ্যিকীকৰণৰ প্ৰভাৱৰ বিষয়ে চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

- (e) Write a note on development of Railway Transport in India during the British period.

ব্ৰিটিছ যুগত ভাৰতত ৰেল পৰিবহণৰ বিকাশৰ ওপৰত এটা টোকা লিখা।

- (f) What were the causes of economic drain from India during the British period?

ব্ৰিটিছ যুগত ভাৰতৰ পৰা অৰ্থনৈতিক নিৰ্গমনৰ কাৰণসমূহ কি কি আছিল?

4. Answer the following questions : 10×4=40

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ দিয়া :

- (a) Explain the impact of the British colonial rule on the Indian economy.

ভাৰতীয় অৰ্থনীতিৰ ওপৰত ব্ৰিটিছ ঔপনিৱেশিক শাসনৰ প্ৰভাৱ ব্যাখ্যা কৰা।

Or / অথবা

Discuss the 'Drain of Wealth' theory.

'সম্পদ নিৰ্গমন' তত্ত্বটি আলোচনা কৰা।

- (b) Explain the occupational structure of population of India during the British period.

ব্ৰিটিছ যুগত ভাৰতৰ জনসংখ্যাৰ বৃত্তিগত গাঁথনি ব্যাখ্যা কৰা।

Or / অথবা

Write briefly about credit, commerce and technology in India during the British period.

ব্ৰিটিছ যুগৰ ভাৰতত ঋণ, বাণিজ্য আৰু প্ৰযুক্তিৰ বিষয়ে চমুকৈ লিখা।

- (c) Explain the emergence and growth of Indian capitalist enterprise during the British rule.

ব্ৰিটিছ শাসনৰ সময়ত ভাৰতীয় পুঁজিবাদী উদ্যোগৰ উত্থান আৰু বৃদ্ধিৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা।

Or / অথবা

Discuss the problems of backwardness of India during the British period.

ব্ৰিটিছ যুগত ভাৰতৰ অনগ্ৰসৰতাৰ সমস্যাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

(14)

(d) Discuss the state of Indian foreign trade on the eve of Independence.

স্বাধীনতাৰ প্ৰাকক্ষণত ভাৰতীয় বৈদেশিক বাণিজ্যৰ অৱস্থাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

Describe what types of fiscal policies were undertaken by the government under colonial rule.

ঔপনিবেশিক শাসনৰ অধীনত চৰকাৰে কেনেধৰণৰ বাজকোষীয় নীতি গ্ৰহণ কৰিছিল সেই বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা।

A25/595

(Continued)

(15)

OPTION—C

Paper : ECO-RE-6036

(Public Finance)

1. Answer the following questions as directed :
1×10=10

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ নিৰ্দেশানুযায়ী উত্তৰ দিয়া :

(a) What is public goods?

বাজহুৱা দ্ৰব্য কি ?

(b) Which is the largest source of tax revenue to the Government of India?

ভাৰত চৰকাৰৰ কৰ বাজহৰ বৃহত্তম উৎসটো কি ?

(c) Who is the Chairman of the 16th Finance Commission?

ষষ্ঠদশ বিত্তীয় আয়োগৰ অধ্যক্ষ কোন ?

(d) What do you mean by deficit budget?

ঘাটী বাজেট মানে কি বুজা ?

(e) Give an example of non-tax revenue.

অনাকৰ বাজহৰ এটা উদাহৰণ দিয়া।

(f) What is incidence of tax?

কৰৰ চূড়ান্ত বোজা কি ?

A25/595

(Turn Over)

(g) Who appoints the Comptroller and Auditor General of India?

ভাৰতৰ হিচাপ নিয়ন্ত্ৰকক কোনে নিযুক্তি দিয়ে ?

(i) The Prime Minister of India

ভাৰতৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী

(ii) The President of India

ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰপতি

(iii) The Chief Justice of India

ভাৰতৰ মুখ্য ন্যায়াধীশ

(iv) The Parliament

সংসদ

(Choose the correct answer)

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা)

(h) The concept of merit goods is given by

সুবিধাৰ দ্ৰব্যৰ ধাৰণাটো উদ্ভাৱন কৰিছিল

(i) Samuelson/সেমুৱেলচন

(ii) Dalton/ডেলটন

(iii) Richard Musgrave/ৰিছাৰ্ড মাছগ্ৰেভ

(iv) None of them/ইয়াৰ এজনো নহয়

(Choose the correct answer)

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা)

(i) Which one do you consider a compulsory payment to the government?

তুমি কোনটো চৰকাৰলৈ বাধ্যতামূলক বৰঙণি বুলি ভাবা ?

(i) Fees/মাচুল

(ii) Price/দাম

(iii) Tax/কৰ

(iv) All of the above/ওপৰৰ আটাইকেইটা

(Choose the correct answer)

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা)

(j) The canon of elasticity of taxation is laid down by

কৰৰ স্থিতিস্থাপকতাৰ নীতি কোনে উদ্ভাৱন কৰিছিল ?

(i) Bastable/বাস্টেবল

(ii) Adam Smith/আদাম স্মিথ

(iii) Dalton/ডেলটন

(iv) Shirras/ছিৰাছ

(Choose the correct answer)

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা)

2. Answer the following questions : $2 \times 5 = 10$

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া :

(a) What do you mean by monetary policy?

মৌদ্ৰিক নীতি মানে কি বুজা ?

(b) Mention two characteristics of public good.

ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ দুটা বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰা।

(c) What are the prime objectives of fiscal federalism in India?

ভাৰতত ৰাজস্ব যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় ব্যৱস্থাৰ প্ৰধান উদ্দেশ্যসমূহ কি কি ?

(d) Distinguish between money burden and real burden of tax.

কৰৰ মুদ্ৰাগত বোজা আৰু প্ৰকৃত বোজাৰ মাজত পাৰ্থক্য বিচাৰ কৰা।

(e) What is externality?

বাহ্যিকতা কি ?

3. Answer any four of the following questions : 5×4=20

তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ যি কোনো চাৰিটাৰ উত্তৰ দিয়া :

(a) Discuss briefly the different stages for preparing a government budget.

চৰকাৰী বাজেট এখন প্ৰস্তুত কৰাৰ বিভিন্ন স্তৰসমূহ চমুকৈ আলোচনা কৰা।

(b) Distinguish between revenue budget and capital budget.

ৰাজহ বাজেট আৰু মূলধনী বাজেটৰ মাজত পাৰ্থক্য বিচাৰ কৰা।

(c) Briefly write the major challenges to India's tax system.

ভাৰতৰ কৰ ব্যৱস্থাৰ প্ৰধান প্ৰত্যাহ্বানসমূহ চমুকৈ লিখা।

(d) Briefly mention the advantages of Goods and Services Tax (GST).

সামগ্ৰী আৰু সেৱা কৰ (GST)ৰ সুবিধাসমূহ চমুকৈ উল্লেখ কৰা।

(e) Briefly mention the features of Gram Panchayats.

গাঁও পঞ্চায়তৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ চমুকৈ উল্লেখ কৰা।

(f) Write a brief note on Pareto efficiency.

পেৰেটো পাবদৰ্শিতাৰ ওপৰত এটা চমু টোকা লিখা।

4. Answer the following questions : 10×4=40

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া :

(a) Discuss the main features of India's tax system.

ভাৰতীয় কৰ ব্যৱস্থাৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

Discuss the objectives of fiscal policy.

ৰাজকোষীয় নীতিৰ উদ্দেশ্যসমূহ আলোচনা কৰা।

(b) Discuss the different methods for the repayment of public debt.

ৰাজহুৱা ঋণ পৰিশোধৰ বিভিন্ন পদ্ধতিসমূহ আলোচনা কৰা।

Or / অথবা

Discuss the role of Finance Commission for inclusive and equitable economic growth.